

АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РИНКУ ПРАЦІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ¹

ACTIVATION OF THE ECONOMIC ACTIVITY AND THE LABOR MARKET OF THE ODESSA REGION²

Розглянуто тренди економічного розвитку Одеського регіону та проблеми, з якими стикається регіональний ринок праці. Проведено аналіз економічної ситуації в регіоні. Надано характеристики регіонального ринку праці, визначено сектори регіональної економіки з найбільшим попитом на робочу силу. Висвітлено особливості функціонування ринку праці Одеської області у кризових умовах. Сформовано комплекс взаємопов'язаних викликів та проблем, які впливають на регіону та потребують виходу з системного підходу до їх вирішення. Систематизовано шляхи активізації економічної діяльності та покращення ситуації на регіональному ринку праці. Акцент зроблено на необхідності розвитку на інноваційних засадах програм пере підготовки та підвищення кваліфікації трудових ресурсів, зокрема шляхом активного включення у такий процес громадських організацій.

Ключові слова: економічна активність, Одеський регіон, ринок праці, регіональна економіка, регіональний розвиток.

Economic activity and the labor market in the Odesa region, a significant component of the Black Sea region, face numerous challenges. The decline in efficiency and safety levels of economic activities, high unemployment rates, low wages in various sectors, and insufficient investment in the region's economic system constitute the primary issues for regional development. The purpose of the article is to assess the current economic situation and labor market in the Odesa region in order to systematize pathways for enhancing economic activity and improving labor market indicators. The study is based on the use of general scientific and special-scientific methods of scientific knowledge. The article examines trends in economic development within the Odesa region and the challenges faced by the regional labor market. An analysis of the economic situation in the region is conducted, and a characterization of the regional labor market is provided. The unique features of the labor market in the Odesa region under crisis conditions are highlighted. A complex of interconnected challenges and problems that affect the region and require a systematic approach to their resolution has been established. Pathways for activating economic activity and improving the situation in the regional labor market have been systematized. The necessity of developing innovative programs for retraining and upskilling the labor force is substantiated, with active involvement of civil society organizations deemed advisable. To stabilize the economic situation and enhance the state of the regional labor market, comprehensive reforms and support from the state are required. Activating business activities through financial support for small and medium enterprises, restoring critically important infrastructure, creating favorable conditions for investment, supporting internally displaced persons, developing business and investment security systems, and implementing retraining and upskilling programs for workers are the main directions for reform. The implementation of this comprehensive set of measures will promote economic growth in the Odesa region, ensure its sustainable development, enhance the quality of life for its population, and strengthen the region's position as an important economic and ecological center at national and international levels. It is advisable to substantiate the elements of an effective interaction system among stakeholders interested in the development of the regional labor market in further research.

Key words: economic activity, Odesa region, regional economy, labour market, regional development.

УДК 332.1:331.5:330.34(477.74)

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.89-22>

Кібік О.М.

д.е.н., завідувач кафедри економіки та менеджменту,

Національний університет «Одеська юридична академія»

Ференс Б.В.

к.політ.наук, засновник ГО «Прогресильні», голова Координаційної ради

Котлубай В.О.

к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту,

Національний університет «Одеська юридична академія»

Kibik Olga

National University "Odesa Law Academy"

Ferens Bohdan

NGO "Progressive and Strong"

Kotlubai Viacheslav

National University "Odesa Law Academy"

Постановка проблеми. Економічна активність та ринок праці Одеської області, яка є важливою складовою Причорноморського регіону, стикаються з численними викликами, що вимагають негайного вирішення для забезпечення сталого розвитку. Основними проблемами є зниження ефективності та рівня безпеки економічної діяльності, високий рівень безробіття, особливо серед молоді, низький рівень заробітної плати в багатьох галузях, недостатній рівень інвестицій в економічну систему регіону тощо. Крім того, існує значний розрив між попитом на робочу силу та її пропозицією, що ускладнює процес працевлаштування.

Актуальною є необхідність підтримки малого та середнього бізнесу, який може стати рушійною силою економічного зростання. Для подолання цих проблем необхідні комплексні реформи, спрямовані на покращення інвестиційного клімату, розвиток інфраструктури, підвищення рівня освіти та професійної підготовки, тобто створення сприятливих умов для розвитку підприємництва в Одеському регіоні. Важливою є участь громадськості, зокрема громадських організацій у процесі підвищення рівня якості трудових ресурсів. Дана стаття підготовлена як частина проєкту «Професійна перекваліфікація мешканців Півдня

¹ Стаття підготовлена як частина проєкту «Професійна перекваліфікація мешканців Півдня України – 2024», ініціатором якого є Громадська організація «Прогресильні». Партнерами проєкту є Glocalshift (Нідерланди) та Segos (Франція).

² The article is prepared as part of the project «Professional retraining of residents of the South of Ukraine – 2024» (Project partners: Glocalshift (Netherlands), Segos (France), NGO «Progressive and Strong» (Ukraine)).

України – 2024», ініціатором якого є Громадська організація «Прогресивні». Партнерами проєкту є Glocalshift (Нідерланди) та Segos (Франція).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням економічного розвитку та ринку праці Одеської області, а також шляхів їх активізації присвячені праці багатьох вітчизняних науковців. О. Лайко та В. Горячук [1] досліджували інвестиційний потенціал регіону та його вплив на економічну активність. Питання структурних змін в економіці області та їх вплив на ринок праці розглядали у своїх роботах. Н. Сментина та К. Андрієнко [2]. Проблеми та перспективи розвитку малого та середнього бізнесу в Одеській області висвітлені в дослідженнях І. Кузнецової та Ю. Сотнікова [3]. О. Никифоренко та С. Коваль [4] приділили увагу питанням інноваційного розвитку регіону та його впливу на формування нових робочих місць. Аналіз трудового потенціалу Одеської області та шляхи його ефективного використання представлені в роботах В. Захарченка та М. Меркулова [5]. Дослідженнями впливу туристичної галузі на економічну активність та зайнятість у регіоні залучалися О. Нездоймінов та П. Захарченко [6]. Питання сталого розвитку та екологічної безпеки в контексті економічного планування Одеської області розглядали у своїх роботах Т. Уманець [7] та О. Дарієнко [7]. Однак, зважаючи на динамічність економічних процесів та постійні зміни потреб у праці, ці питання потребують подальшого глибокого вивчення та актуалізації, особливо в контексті сучасних викликів та можливостей для регіонального розвитку.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення стану економічної ситуації та ринку праці в Одеському регіоні задля систематизації шляхів підвищення рівня економічної активності та покращення показників ринку праці в Одеському регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Економічний розвиток Одеської області за період 2021–2023 рр. характеризують тренди, які обумовлюють глобальні та національні фактори. У 2021 р. економіка відновлювалася після пандемії COVID-19, зокрема, індекс сільськогосподарської продукції зріс до 120,3 %, а індекс промислової продукції до 107,4 %. Однак 2022 р. став переломним через початок повномасштабної війни, що призвело до різкого спаду в багатьох секторах: індекс сільськогосподарської продукції знизився до 63,5 %, а індекс промислової продукції до 83,7 %. Будівельна галузь також зазнала значного спаду, а оборот роздрібної торгівлі скоротився на 26,9 %. У 2023 р. були ознаки поступового відновлення економіки, хоча й нерівномірною у різних секторах. За перші 9 місяців 2023 р. індекс промислової продукції склав 101,5 %, у сільському господарстві зафіксовано зростання виробництва продукції рослинництва на 5,7 %, обсяг виконаних будівельних робіт досяг 9242,8 млн грн, а оборот роздрібної торгівлі зріс на 11,8 %. Транспортний сектор демонстрував ознаки відновлення: вантажообіг збільшився на 11,9 % порівняно з 2022 р. [8; 9]

У цей час значний внесок у економіку країни та регіону роблять фізичні особи-підприємці (ФОП) (рис. 1).

Функціонування, відкриття та закриття фізичних осіб-підприємців в Одеській області та в Україні в цілому за період 2021 по 2024 рр. відображає складні економічні та соціальні процеси, що відбуваються в країні.

За даними ДП НАІС, в Україні відкривається більше нових ФОП, ніж закривається. Станом на початок осені 2023 р. в Україні офіційно працювало 2 052 326 ФОП. Незважаючи на повномасштабну війну, кількість малих та середніх бізнесів зростала і навіть перевищувала довоєнні

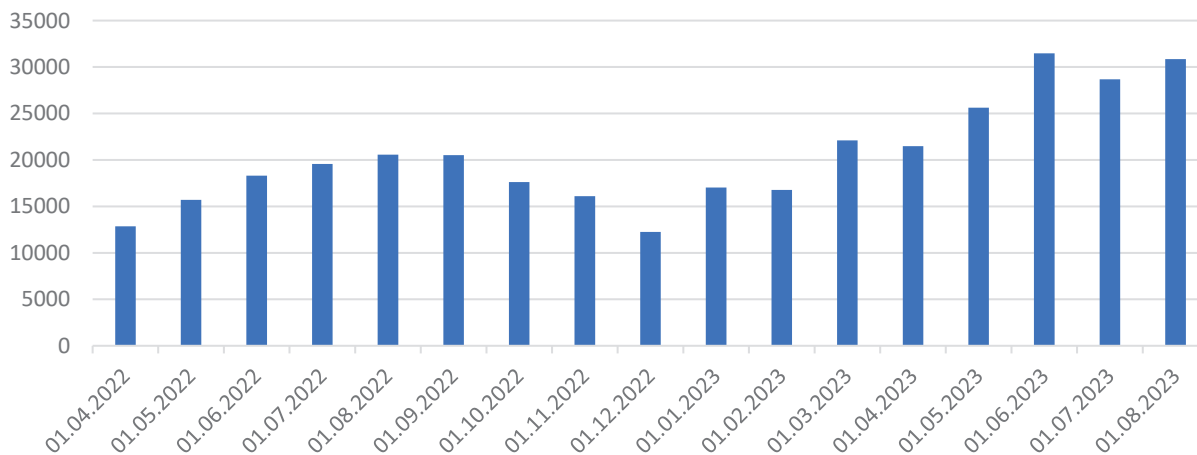

Рис. 1. Кількість нових ФОП в Україні

Джерело: складено авторами на основі [10]

показники. Наприклад, у червні минулого року було зареєстровано 31 477 ФОП, що було рекордною кількістю за останні три роки. В середньому щомісяця реєструвалося близько 25 тисяч нових ФОП. Водночас з квітня 2022 р. по вересень 2023 р. свою діяльність припинили 290 910 ФОП. В середньому закривається близько 17 тисяч ФОП на місяць. Повномасштабна війна очікувано вплинула на кількість бізнесів у регіонах (рис. 2). Найбільша різниця між відкриттям та закриттям нових ФОП зафіксована у прифронтових регіонах та тих, де велися або ведуться бойові дії. Так, Донецька область втратила 8,2 тисячі підприємців, Харківська – 7,1 тисячу, Херсонська – 4,5 тисячі, Луганська – 3,7 тисячі, Запорізька – понад 2 тисячі ФОП. Водночас у деяких регіонах за відповідний період більше відкривається нових ФОП, ніж закривається. Найбільший приріст зафіксовано у Києві – +12,9 тисяч, та на Львівщині – +12,3 тисячі підприємців. У трійку регіонів, де збільшилась кількість підприємців, входить Дніпропетровщина – +8,6 тисяч ФОП. На Одещині – +328 ФОП [10].

За даними YouControl Market [11], Одеса посіла третє місце в Україні за кількістю закритих ФОП за перше півріччя 2024 року. Загалом за цей період майже 92 тисячі українських підприємців припинили свою діяльність, що на 54 % більше, ніж за аналогічний період 2023 року. Найбільше закриттів було зафіксовано в Києві (понад 12 тисяч), Харкові (5,3 тисячі), Одесі (3,8 тисячі), Дніпрі (3,3 тисячі) та Львові (2,8 тисячі).

Зростання кількості закритих ФОП можна пояснити кількома факторами. По-перше, економічна нестабільність, викликана як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, значно вплинула на малий та середній бізнес. По-друге, зміни в законодавстві та податковій політиці, які набули

чинності в 2024 р., могли ускладнити ведення бізнесу для багатьох підприємців. Наприклад, нові вимоги щодо подання додаткових документів та виконання специфічних умов могли стати причиною для закриття бізнесу.

Водночас, відкриття нових ФОП також продовжувалося, хоча й з меншою інтенсивністю. Це свідчить про те, що, незважаючи на складні умови, підприємницька активність в Україні існує. Підприємці шукають нові можливості та адаптуються до змін, що відбуваються в економіці.

Результати аналізу функціонування ФОП в Одеській області та в Україні за 2021–2024 рр. доводять, що підприємницька діяльність залишається важливою складовою економіки, хоча й стикається з численними викликами. Закриття великої кількості ФОП свідчить про необхідність підтримки малого та середнього бізнесу з боку держави. Вкрай актуальним є підвищення рівня підприємницької культури та інноваційної активності ФОП, що можливо здійснювати під час проведення тренінгів, курсів для ФОП.

Загалом, динаміка економічного розвитку в Одеській області за 2021–2023 рр. відображає значний вплив факторів, особливо війни, на економіку регіону. Після суттєвого спаду у 2022 р., 2023 р. характеризується поступовим відновленням у більшості секторів, хоча й з різною інтенсивністю. Важливими завданнями для подальшого розвитку залишаються підтримка ключових галузей економіки, зокрема сільського господарства, промисловості та транспорту, а також адаптація економіки до нових реалій воєнного часу.

Регіональний ринок праці Одеської області формується під впливом сукупності факторів, зокрема географічного розташування регіону, його природно-ресурсного потенціалу, чисельності

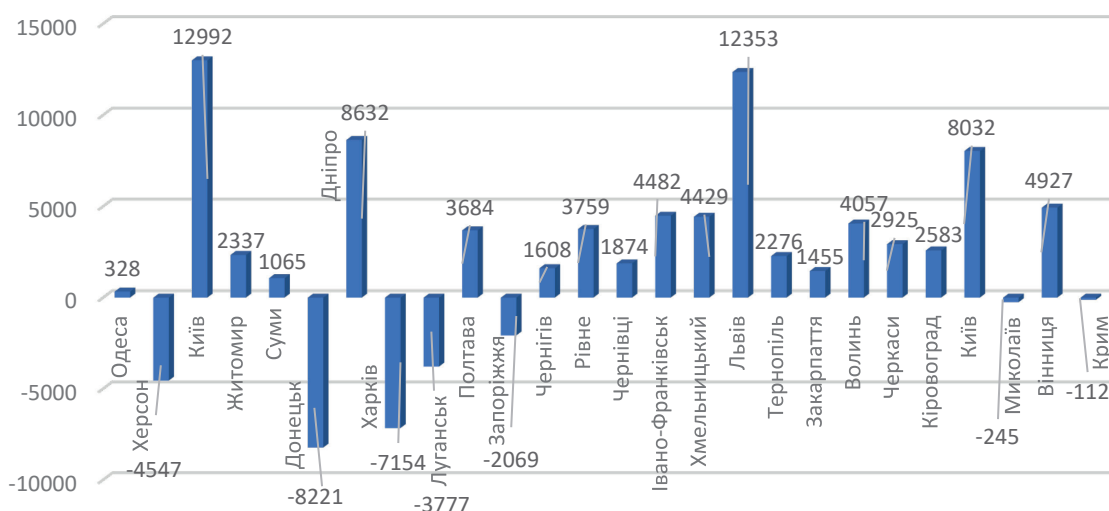

Рис. 2. Зміна кількості ФОП станом на вересень 2023 р. [10]

Джерело: складено авторами на основі [10]

населення, зокрема потенціалу економічно активного населення (рис. 3, 4) та промислового освоєння території.

Чисельність зайнятого населення у віці 15–70 років становила 979,6 тис. осіб. Рівень зайнятості населення у віці 15 років і старше становив 50,2 % населення відповідного віку, з них у осіб віком 15–70 років – 56,5 %. Це свідчить про значну кількість економічно незайнятого населення, високий рівень безробіття та тіньову зайнятість [12; 13].

Для ринку праці Одеської області характерна невідповідність попиту і пропозиції робочої сили, що призводить до постійного перерозподілу працівників між видами діяльності. Ринок праці області формується з врахуванням функціонування трьох

основних сфер – промисловості, сільського господарства та транспорту з акцентом на портову діяльність. Саме ці сфери забезпечували зайнятість населення у 2021 р. У регіоні існує певна диспропорція щодо зайнятості населення протягом року, яка зберіглася і зараз. Кількість робочих місць була проциклічною та залежала від притоку туристичних потоків у літній сезон, що спричиняло міграцію робочої сили до туристичних курортів області. У 2023 р. до топ-5 галузей, де працювала найбільша кількість зайнятого населення у віці 15–70 років, входять: торгівля та ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 25 %, сільське та рибне господарство – 15 %, транспорт та складське господарство – 10 %, промисловість – 8 %, освіта – 7 %.

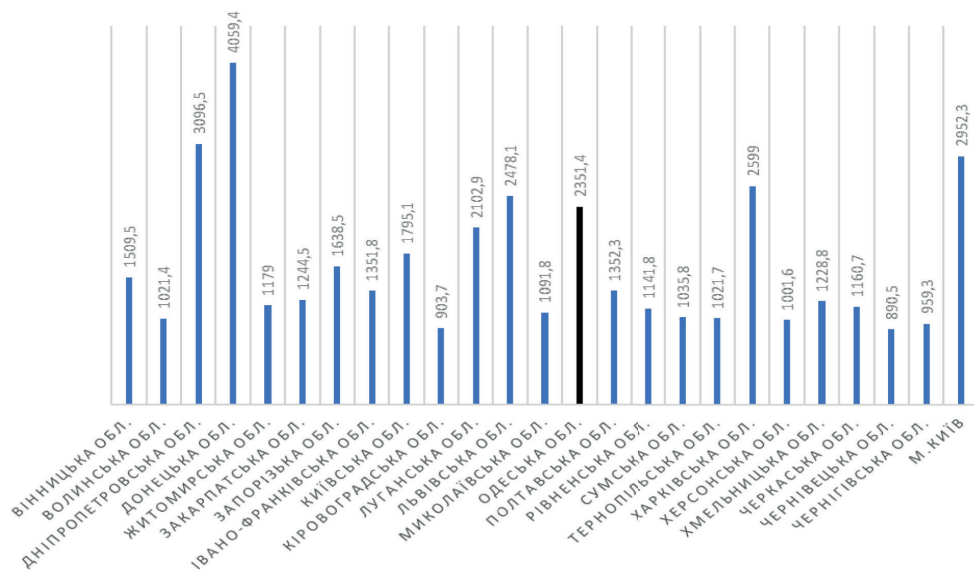

Рис. 3. Чисельність населення по регіонах України в 2022 р. (тис. осіб)

Джерело: складено авторами на основі [12; 13]

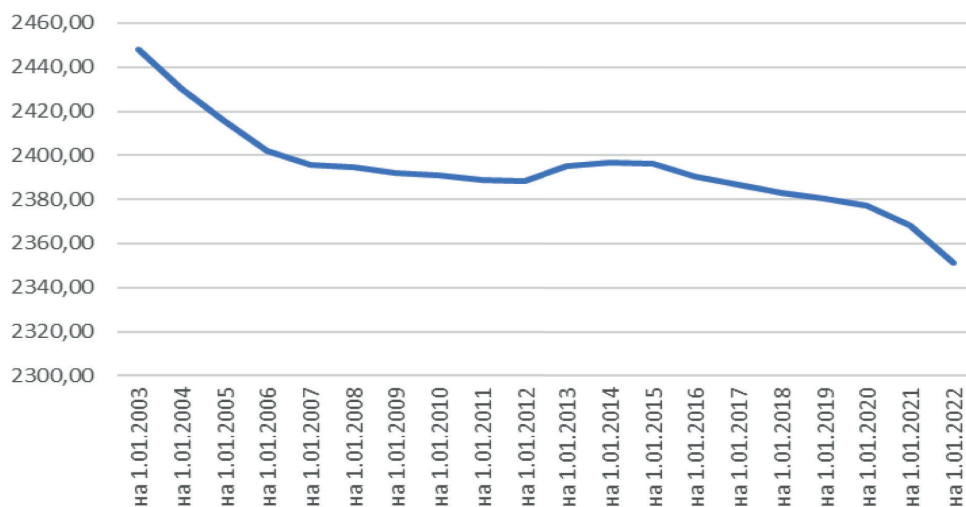

Рис. 4. Чисельність населення в Одеській області за період 2003–2022 рр., тис. осіб

Джерело: складено авторами на основі [12; 13]

У територіальній структурі ринку праці Одеської області можна виділити ядро – м. Одесу та чотири субцентри – міста Южне, Білгород-Дністровський, Ізмаїл, Подільськ. Це пояснюється тим, що саме ці центри є найбільш чисельними за кількістю населення, а відповідно у них сконцентрована значна кількість штатних працівників.

Середня заробітна плата в Одеській області протягом досліджуваного періоду була нижчою за середню заробітну плату по Україні і становила 12960 грн у 2022 р., тоді як в Україні цей показник становив 14577 грн. Відхилення від середньої заробітної плати по Україні за 2022 р. становить 11 %. Динаміка зміни середньої заробітної плати по Одеській області та по Україні показує, що у 2022 р. порівняно з 2012 роком вона зросла майже у 5 разів. В середньому щомісячна зарплата штатних працівників Одеського регіону змінювалася щорічно на 946 грн, або на 16,2 %, тоді як в середньому по Україні це зростання становило 16,9 %. Різниця у середній заробітній платі Одеського регіону та показника по Україні була незначною до 2016 р. [12–15].

Рівень зайнятості неформально зайнятого населення Одеської області зростав і перевищив середній рівень по Україні, особливо протягом 2020–2021 рр. Рівень безробіття в області був нижчим за середній по країні, що свідчить про стабільний ринок праці. Станом на 1 серпня 2023 р. кількість зареєстрованих безробітних становила 17,8 тисяч осіб, з найбільшою кількістю безробітних у Південному мікрорегіоні. Жінки склали 78 % зареєстрованих безробітних, що пояснюється статево-віковою структурою населення та галузевою спеціалізацією регіону. Найбільша частка безробітних припадала на вікові групи 35–45 та 45–55 років. До повномасштабного вторгнення рівень безробіття знижувався на початку туристичного сезону, але ця тенденція зберігається завдяки тимчасовій зайнятості. Найбільше безробітних було працевлаштовано у сільському господарстві та сфері торгівлі. Рівень безробіття у сільській місцевості становив 8 %, тоді як у містах – 6,9 %. Кількість безробітних на одну вакансію в середньому становила 1,1 особи. Проте структура безробітних та вакансій є різною, що створює додаткові проблеми під час пошуку роботи. Недостатня кількість доступних робочих місць для осіб з інвалідністю, батьків дітей до 6 років та молоді також є проблемою. Диспропорції галузевого розподілу робочої сили призводять до нестачі працівників у таких галузях, як транспорт, охорона здоров'я, переробна промисловість та освіта. Найбільших труднощів з працевлаштуванням зазнають представники таких професій, як продавці, виноградарі, кухарі, прибиральники та підсобні робітники. Зі 189 затребуваних професій лише 33–35 співпадають з регіональним замовленням.

Станом на 1 вересня 2023 р. внутрішньо переміщені особи становили 6,3 % від загальної чисельності безробітних, що свідчить про низький рівень працевлаштування серед ВПО [12–15].

Таким чином, існує комплекс взаємопов'язаних викликів та проблем, які значною мірою впливають на соціально-економічний розвиток регіону.

1. Структурне безробіття залишається однією з ключових проблем. Це явище характеризується невідповідністю між попитом та пропозицією робочої сили за професійно-кваліфікаційними характеристиками. Особливо гостро ця проблема проявляється у сфері високотехнологічних виробництв, де спостерігається дефіцит висококваліфікованих фахівців при одночасному надлишку працівників у традиційних галузях економіки.

2. Трудова міграція, як внутрішня, так і зовнішня. Відтік кваліфікованих кадрів до інших регіонів України та за кордон негативно впливає на економічний потенціал області, створюючи дефіцит робочої сили у певних галузях. Особливо гостро ця проблема проявляється у сільській місцевості, де спостерігається старіння населення та зниження економічної активності.

3. Неформальна зайнятість та тіньова економіка залишаються значними викликами для ринку праці Одеської області. Високий рівень неофіційного працевлаштування призводить до зниження соціальної захищеності працівників, ухилення від сплати податків та внесків до соціальних фондів, що негативно впливає на бюджетні надходження та фінансування соціальних програм.

4. Проблема низької продуктивності праці у деяких галузях економіки регіону, що пов'язано з недостатнім рівнем технологічного оснащення підприємств, застарілими методами управління та недостатнім рівнем інвестицій у людський капітал. Це призводить до зниження конкурентоспроможності регіональної економіки та обмежує можливості для зростання заробітних плат.

5. Гендерна нерівність на ринку праці залишається актуальною проблемою, незважаючи на певні позитивні зрушення. Жінки все ще стикаються з дискримінацією при працевлаштуванні, просуванні по кар'єрній драбині та в оплаті праці, особливо у традиційно «чоловічих» галузях економіки.

6. Проблема сезонності зайнятості, характерна для туристичної галузі та сільського господарства, також створює виклики для ринку праці Одеської області. Це призводить до нестабільності доходів значної частини населення та ускладнює планування кадрової політики підприємств.

7. Недостатня ефективність системи професійної освіти та підготовки кадрів залишається одним з ключових факторів, що впливають на дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці. Освітні програми не завжди відповідають

потребам сучасного ринку, що призводить до труднощів у працевлаштуванні випускників та необхідності додаткового навчання на робочому місці.

8. У контексті глобальних економічних тенденцій та геополітичних змін, ринок праці Одеської області стикається з викликами, пов'язаними з необхідністю адаптації до нових реалій міжнародної торгівлі та логістики, що особливо актуально для портового міста та прикордонного регіону. Це вимагає розвитку нових компетенцій у працівників та створення нових робочих місць у перспективних галузях економіки.

9. Поява значної кількості внутрішньо переміщених осіб, які потребують працевлаштування, а також до змін у структурі економіки, пов'язаних з необхідністю адаптації до умов воєнного часу.

10. Економічна нестабільність та війна призвели до значних змін у структурі попиту на робочу силу. Зросла потреба у фахівцях з кризового менеджменту, кібербезпеки, логістики в умовах війни, а також у медичних працівниках та спеціалістах з психологічної підтримки.

11. Значне зниження рівня заробітних плат у багатьох секторах економіки Одеської області, особливо в перші місяці конфлікту. Це було пов'язано як із загальним економічним спадом, так і з необхідністю підприємств оптимізувати витрати для виживання в кризових умовах. Однак, в деяких стратегічно важливих галузях, пов'язаних з обороною та безпекою, спостерігалось зростання заробітних плат.

Таким чином, можна стверджувати, що ринок праці Одеської області у період, що розглядається, характеризується комплексом взаємопов'язаних проблем, які вимагають застосування інструментів системного підходу до їх вирішення. Це включає в себе удосконалення системи професійної освіти, стимулювання створення високопродуктивних робочих місць, розвиток соціального діалогу між роботодавцями, працівниками та державою, а також впровадження ефективних механізмів регулювання ринку праці з урахуванням регіональної специфіки та глобальних економічних трендів. Крім того, необхідно розробити стратегії для подолання наслідків військової агресії та підтримки економічного відновлення регіону в післявоєнний період.

В умовах війни та в післявоєнний період для покращення економічної ситуації та стану ринку праці в Одеській області необхідно враховувати як короткострокові потреби, так і довгострокові перспективи.

Основою відновлення економіки країни та регіону зокрема є активізація бізнес діяльності, для якої необхідна всебічна підтримка з боку держави та суспільства. Наприклад, фінансова підтримка у вигляді надання кредитів на пільгових умовах

для малих і середніх підприємств, які постраждали від війни або тільки розпочинають свій життєвий шлях, дозволить активізувати їхню діяльність та, як наслідок, створити нові робочі місця для розвитку регіонального ринку праці, забезпечити виробництво продуктів, що необхідні суспільству, отримати інші позитивні ефекти. Слід звернути увагу на підтримку фізичних осіб підприємців, які грають важливу роль в економіці регіону.

Пріоритетно слід відновлювати критично важливу інфраструктуру, включаючи транспортні мережі, електропостачання і водопостачання. Такі об'єкти забезпечують потреби економічних агентів, та одночасно їхнє функціонування потребує трудових та інших видів ресурсів, формування яких стимулює розвиток економічної системи. Слід створювати сприятливі умови для інвестицій у відновлення інфраструктури через пільгові умови та державні гарантії.

Врахування міграційних процесів може бути шляхом розвитку програм підтримки для внутрішньо переміщених осіб, включаючи тимчасове житло, медичну допомогу та психологічну підтримку. Для цих осіб важливо забезпечити доступ до курсів перекваліфікації та допомогу у працевлаштуванні.

Важливим є розвиток систем безпеки бізнесу і інвестицій, що потребує відповідних ресурсів, зокрема трудових. Формування та ефективне використання таких ресурсів є пріоритетним для економічних систем різних рівнів.

Слід розвивати програми перепідготовки та підвищення кваліфікації для працівників, які втратили роботу під час війни або планують зміни у своїй кар'єрі. У процесі реалізації таких програм слід забезпечувати якість освіти і професійної підготовки, орієнтуючи її на потреби ринку праці.

Одеська область у довоєнний період не була лідером за рівнем інноваційної активності [17]. Вирішенню зазначеної проблем може також сприяти розвиток інноваційних стартапів через надання грантів, менторство та доступ до інвестицій. У процесі реалізації програм відновлення важливою є підтримка громадських ініціатив, що сприяють соціальній інтеграції та відновленню суспільного життя.

Використання міжнародних грантів та допомоги для відновлення та розвитку регіону частково вирішить проблеми фінансового забезпечення. Важливим чинником є активна участь у процесах відновлення та розвитку економічної системи Одеської області, зокрема ринку праці, всіх зацікавлених сторін.

Завданням місцевої влади є забезпечення інституційних умов відновлення та розвитку ринкової інфраструктури. Бізнес структури у процесі розвитку мають підвищувати рівень своєї соціальної відповідальності [18].

Потрібна активна позиція громадян, які повинні розвивати навички, що відповідають потребам ринку праці та новим економічним реаліям, ініціювати та брати активну участь у проєктах, що сприяють розвитку регіону.

Важливою є підтримка міжнародних партнерів, яка може мати різні форми, зокрема у вигляді грантів, консультацій, організації програм обміну досвідом та навчання для місцевих фахівців і підприємців. Залучення всіх зацікавлених сторін сприятиме ефективному відновленню та розвитку економічного потенціалу Одеської області.

Висновки. Економічна активність в Одеській області демонструє змішані тенденції. З одного боку, спостерігається зростання в деяких секторах, що сприяє створенню нових робочих місць і підвищенню рівня зайнятості. З іншого боку, промисловий сектор стикається з викликами, пов'язаними з інфраструктурними проблемами та нестачею інвестицій та робочої сили в наслідок війни. Ринок праці характеризується високим рівнем безробіття серед молоді та низькою заробітною платою в багатьох галузях. Водночас, є позитивні зрушення в напрямку розвитку малого та середнього бізнесу, що може стати основою для подальшого розвитку. Для стабілізації економічної ситуації та покращення регіонального ринку праці необхідні комплексні реформи та підтримка з боку держави.

Основними напрямками реформування визначено активізацію бізнес діяльності через фінансову підтримку малих і середніх підприємств, відновлення критично важливої інфраструктури, створення сприятливих умов для інвестицій, підтримку внутрішньо переміщених осіб, розвиток систем безпеки бізнесу та інвестицій, а також програми перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

Важливими є розробка та впровадження комплексної стратегії, заснованої на посиленні міжрегіонального та міжнародного співробітництва. Ця стратегія повинна передбачати створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, розвитку експортного потенціалу регіону, активну участь у міжнародних економічних форумах та виставках для просування місцевих товарів на глобальному ринку. Важливим аспектом є налагодження тісної співпраці із сусідніми регіонами України та країнами Чорноморського басейну для реалізації спільних інфраструктурних та економічних проєктів, що сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню економічної активності. Особливо увага повинна приділятися розвитку «зеленої економіки» та впровадженню екологічно чистих технологій у виробництво, що не лише забезпечить сталий розвиток регіону, але й створить нові можливості

для працевлаштування у сферах відновлюваної енергетики, екологічного туризму та органічного сільського господарства.

Реалізація цих заходів у комплексі сприятиме економічному зростанню Одеської області, забезпечить її сталий розвиток, підвищить якість життя населення та зміцнить позицію регіону як важливого економічного та екологічного центру на національному та міжнародному рівнях.

У подальших дослідженнях доцільно обґрунтувати елементи системи ефективної взаємодії зацікавлених у розвитку регіонального ринку праці сторін.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лайко О.І., Горячук В.Ф. Інвестиційний потенціал регіону: використання та непродуктивний відтік капіталу. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2020. 312 с.
2. Сментина Н.В., Андрієнко К.В. Структурні зміни в економіці Одеської області: аналіз та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2021. Вип. 25. С. 77–83.
3. Кузнєцова І.О., Сотніков Ю.М. Розвиток малого та середнього підприємництва в Одеській області: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2019. № 3 (266). С. 108–125.
4. Никифорова В.Г., Коваль С.В. Інноваційний розвиток Одеського регіону як фактор створення нових робочих місць. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2020. № 10 (1). С. 56–64.
5. Захарченко В.І., Меркулов М.М. Трудовий потенціал Одеської області: оцінка та напрями ефективного використання. *Економічні інновації*. 2021. Т. 23, Вип. 2 (79). С. 65–74.
6. Нездоймінов С.Г., Захарченко П.В. Туристичний бізнес Одеського регіону: сучасний стан та перспективи розвитку в контексті впливу на регіональну економіку. *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 27–31.
7. Уманець Т.В., Дарієнко О.В. Сталий розвиток Одеської області: еколого-економічні аспекти. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. № 2–3 (70–71). С. 113–124.
8. Аналіз соціально-економічного стану вища Одеської області. URL: <https://oda.od.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/analiz-soczialno-ekonomichnogo-standovyshha-odeskoyi-oblasti.pdf>
9. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
10. Фопономіка під час великої війни: кількість фопів в Україні сягла за 2 млн. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2023/>
11. Закриття ФОПів в Україні зросло на 54 %, а компаній – на 15 %. URL: <https://blog.youcontrol.market/zakrittia-fopiv-v-ukrayini-zroslo-na-54-a-kompanii-na-15>
12. Паспорт Одеської області. URL: <https://oda.od.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/>
13. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік. URL: <https://eko.od.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/rishennya-vid-01.03.2024-%E2%84%96625-viii.pdf>

14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/>

15. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2152284-pokaznyk-serednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2022-rik/>

16. Проєкт Стратегії відновлення та розвитку Одеської області. URL: <https://drive.google.com/file/d/16sl0arpuW6Dele6eILpjSefsVMxhb24c/view>

17. Кібик О.М., Редіна Є.В., Белоус К.В. Передумови розвитку інноваційного потенціалу структур морського бізнесу Причорноморського регіону. *Причорноморські економічні студії* 2020. Вип. 54/2020. С. 181–186. http://bses.in.ua/journals/2020/54_2020.pdf

18. Кібик О.М., Хаймінова Ю.В., Мельник В.І. Вплив інфраструктури ринку на реалізацію стратегії розвитку Причорноморського регіону. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: зб. наук. праць*. 2020. № 4 (73). С. 55–66. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2020-4-55-66>

REFERENCES:

1. Laiko O.I., Horiachuk V.F. (2020) Investytsiyni potentsial rehionu: vykorystannia ta neproduktyvnyi vidtik kapitalu [Investment potential of the region: utilization and unproductive capital outflow]. *Odesa: IPREED NAN Ukrainy*, 312 p. (in Ukrainian)

2. Smentyana N.V., Andriienko K.V. (2021) Strukturni zminy v ekonomitsi Odeskoi oblasti: analiz ta perspektyvy [Structural changes in the economy of the Odessa region: analysis and prospects]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 25, pp. 77–83. (in Ukrainian)

3. Kuznietsova I.O., Sotnikov Yu.M. (2019) Rozvytok maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Odeskii oblasti: problemy ta perspektyvy [Structural changes in the economy of the Odessa region: analysis and prospects]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 3 (266), pp. 108–125. (in Ukrainian)

4. Nykyforenko V.H., Koval S.V. (2020) Innovatsiyni rozvytok Odeskoho rehionu yak faktor stvorennia novykh robochykh mist [Innovative development of the Odessa region as a factor in creating new jobs]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka*, no. 10 (1), pp. 56–64. (in Ukrainian)

5. Zakharchenko V.I., Merkulov M.M. (2021) Trudovi potentsial Odeskoi oblasti: otsinka ta napriamy efektyvnoho vykorystannia [Labor potential of the Odessa region: assessment and directions for effective utilization]. *Ekonomichni innovatsii*, vol. 23, no. 2 (79), pp. 65–74. (in Ukrainian)

6. Nezdoiminov S.H., Zakharchenko P.V. (2018) Turystychni biznes Odeskoho rehionu: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku v konteksti vplyvu na rehionalnu ekonomiku [Tourism business in the Odessa region: current state and development prospects in the context of its impact on the regional economy]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 10, pp. 27–31. (in Ukrainian)

7. Umanets T.V., Dariienko O.V. (2019) Stalyi rozvytok Odeskoi oblasti: ekolohe-ekonomichni aspekty

[Sustainable development of the Odessa region: ecological and economic aspects]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 2–3 (70–71), pp. 113–124. (in Ukrainian)

8. Analiz sotsialno-ekonomichnoho stanovyshcha Odeskoi oblasti [Analysis of the socio-economic situation in the Odessa region]. Available at: <https://oda.od.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/analiz-soczialno-ekonomichnogo-standovyshcha-odeskoyi-oblasti.pdf> (in Ukrainian)

9. Ofitsiyni sait Ministerstva ekonomiky Ukrainy [Official website of the Ministry of Economy of Ukraine]. Available at: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (in Ukrainian)

10. Foponomika pid chas velykoi viiny: kilkist fopiv v Ukraini siahla za 2 mln [The economy of individual entrepreneurs during the great war: the number of individual entrepreneurs in Ukraine has reached over 2 million]. Available at: <https://opendatabot.ua/analytics/foponoms-2023> (in Ukrainian)

11. Zakryttia FOPIv v Ukraini zroslo na 54 %, a kompanii – na 15 % [The closure of individual entrepreneurs in Ukraine has increased by 54 %, while the closure of companies has risen by 15 %]. Available at: <https://blog.youcontrol.market/zakryttia-fopiv-v-ukrayini-zroslo-na-54-a-kompanii-na-15> (in Ukrainian)

12. Pasport Odeskoi oblasti [Passport of the Odessa region]. Available at: <https://oda.od.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/> (in Ukrainian)

13. Prohrama sotsialno-ekonomichnoho ta kulturnoho rozvytku Odeskoi oblasti na 2024 rik [Program for the socio-economic and cultural development of the Odessa region for 2024]. Available at: <https://eko.od.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/rishennya-vid-01.03.2024-%E2%84%96625-viii.pdf> (in Ukrainian)

14. Ofitsiyni sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Official website of the Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://minfin.com.ua/> (in Ukrainian)

15. Ofitsiyni sait Pensiinoho fondu Ukrainy [Official website of the Pension Fund of Ukraine]. Available at: <https://www.pfu.gov.ua/2152284-pokaznyk-serednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2022-rik/> (in Ukrainian)

16. Proiekt Stratehii vidnovlennia ta rozvytku Odeskoi oblasti [Project of the Strategy for the Restoration and Development of the Odessa Region]. Available at: <https://drive.google.com/file/d/16sl0arpuW6Dele6eILpjSefsVMxhb24c/view> (in Ukrainian)

17. Kibik O.M., Redina Ye.V., Belous K.V. (2020) Peredumovy rozvytku innovatsiynoho potentsialu struktur morskoho biznesu Prychornomorskoho rehionu [Prerequisites for the development of the innovative potential of the maritime business structures in the Black Sea region]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 54/2020, pp. 181–186. (in Ukrainian)

18. Kibik O.M., Khaiminova Yu.V., Melnyk V.I. (2020) Vplyv infrastruktury rynku na realizatsiiu stratehii rozvytku Prychornomorskoho rehionu [The impact of market infrastructure on the implementation of the development strategy for the Black Sea region]. *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti: zb. nauk. prats*, no. 4 (73), pp. 55–66. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2020-4-55-66>